

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ראשון

היכל
שמיני

מאמר
בראשית ברא – תרצ"א

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור בפעם הראשונה מכת"ק

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים וחמש לבריאה

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הרה"ח ר' אברהם אליעזר הלוי וזוגתו מרת פעשע לאה שיחיו קליין

הרה"ת ר' שמעון וזוגתו מרת אסתר שיחיו גאָלדמאַן

הרה"ת ר' משה הלוי וזוגתו מרת מנוחה קריינדל

בניהם ובנותיהם

הרה"ת שלמה הלוי וזוגתו מרת חנה, ובתם רחל

מרת זיסי ובעלה הרה"ת אהרן משה גראָסבוים,

ובנותיהם חי' מושקא, חנה מרים ויאשא ליבא

מרת חנה ובעלה הרה"ת שניאור זלמן שפירא,

ובניהם מנחם מענדל וחיים צבי הירש

הרה"ת יוחנן הלוי וזוגתו מרת אסתר יהודית, ובתם מושקא

חי', שמואל זנוויל הלוי, מושקא

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

קליין

ראשית, וישראל שנקראים ראשית, והיינו שישראל ע"י התורה מגלים את האמת שהטבע עצמו הוא אלקות. וזהו בראשית ב' רבתי שמורה על הברכה, והיינו הברכה לתורה וברכה לישראל, דתורה וישראל הם כלים לברכה העליונה, והיינו שע"י קביעות עתים לתו' ע"מ לשמור כו', ממשיכים רוב טוב בעולם.

קיצור. השפעות מהכלי' העליונים דע"ס א) גילוי אלקות ב) המשכת החיות, והם ב' מיני המשכות מפנימיות הכלי' וחיצוניותן, והוא ההפרש בין ההמשכה דרשות למצוה, יבאר א) שמים סוכ"ע גילוי העצמות קדום, ב) ארץ מצות מעשיות בירורים שלמטה עיקר, ג) התכלית שיהי' גילוי סוכ"ע בממכ"ע כאחד והוא ע"י התורה וישראל שנק' ראשית, וזהו ב' ראשית.

ענינים. ²⁰א) כלים א) מפנימיותן המשכת גילוי אלקות ב) מחיצוניותן המשכת החיות. ²¹ב) שמים סוכ"ע. ²²ג) ארץ מצות מעשיות. ²³ד) שניהם כאחד יחוד סוכ"ע וממכ"ע ע"י תו' וישראל.

MA'AMAR
BEREISHIS BORO 5691
Copyright © 2004

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 778-4148

www.kehotonline.com

All rights reserved.

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

Printed in the United States of America

הבירורים דמצות הם כלים לאלקות. ¹⁷ה) בירורים דרשות רק כמו הכנה לכלים. ¹⁸ו) היודע האמת הוא כלי טובה להשפעה בלי עיכוב. ¹⁹ז) כלים א) פנימיותן מקבלים ב) חיצוניותן משפיעים.

ו) והענין בזה הוא דהנה פעולת הכלים הם שני ענינים, הא' המשכת אלקות בעולם, והב' המשכת החיות בעולם לצורך קיום מציאות הנבראים וחיותן, והם מהב' בחי' שבכלים, פנימי' הכלים וחיצוני' הכלים, דמחיצוני' הכלים זהו מה שנמשך לחדש הישנות שזהו באופן א', וזהו מה שבכל יום השמש זורח במזרח ושוקע במערב, ועולם כמנהגו נוהג בכל חלקי הדצח"מ, שזהו מאור וחיות האלקי שבא במוטבע בנבראים, אבל בחי' פנימי' הכלים שזהו להיות בחי' המשכת גילוי אלקות, שיש בזה כמה אופנים שונים באופן ההמשכה. וזהו ההפרש בין חלק הרשות וחלק המצוה, דחלק הרשות הבירורים הן הכל באופן א', ובאמת הרי יש כוונה מיוחדת שצריכים לכוון בכל פועל ומאכל שהאדם עושה ואוכל כמבואר במשנת חסידים⁷⁵, ומי שהוא בעל נפש עושה כן, והם עובדי הוי"ב בנפשם, ואין זה עדיין הענין להיות מרכבה לאלקו', להיות מדר' ז', היינו לכוון בכל דבר הכוונה הפנימי' שבזה היא עוד מדר' פחותה, והיא תחלת העבודה להיות במדריגה האמיתית דעבד ה', אמנם זהו בפרטות הענינים, אבל כללות הכוונה בזה שנעשה לש"ש הוא בכולם בשוה. אמנם המצות הרי יש לכל אחד כוונה והמשכה מיוחדת, וכמו מצות תפילין שהוא לשעבד הלב והמוח⁷⁶ שיהי' לבו ומוחו מסורים משועבדים ונתונים לה' כל היום, והיינו דבכל היום ובכל עניניו הוא רק כמו ע"פ דרכי התורה, דזהו פעולת מצות תפילין, וכן בשאר מצות שהם כלים ממש. וזהו בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, דב"ש אומרים שמים נבראו ותחלה ואח"כ נבראת הארץ, דשמים הם סוכ"ע והוא קדם במעלה ומדר' להיותו גילוי העצמות, ואח"כ נבראת הארץ שאור הממכ"ע נמשך מהסוכ"ע, וכידוע דסוכ"ע הוא שרש ומקור הגילויים, וממכ"ע הוא בחי' הגילוי, ושמים הם רוחני' וארץ היא גשמי', ולכן השמים נבראו תחלה, ובה"א ארץ נבראת תחלה ואח"כ שמים, שהגשמי' הלא התהוותה מאוא"ס הסוכ"ע דכל אשר חפץ ה' עשה, ותומ"צ מלובשים בדברים גשמי' כנ"ל, דהעיקר הם הבירורים הנעשים בעבודה למטה דוקא, וחכ"א זה וזה כאחת נבראו, שנא' אף ידי וגו' ואומרים הלשון זה וזה ולא כדרך הרגיל שניהם כאחת נבראו, דהנה ידוע" דתי' זה מורה על הגילוי, והנה ב"ש ובי"ה שניהם מדברים בעניניו ואופן העבודה איך יהי' הגילוי דממכ"ע וסוכ"ע, ובאו חכמים וגילו דזה וזה, היינו הן הזה דסוכ"ע, והן הזה דממכ"ע כאחת נבראו, דקורא אני אליהם יעמדו יחדו, שהכוונה היא התחברות סוכ"ע וממכ"ע, דהתחברות זאת נעשה ע"י התורה ונש"י כשהם לומדים את התורה ומקיימים את המצות. וזהו בראשית ב' ראשית תורה שנקראת

ב"ה.

פתח דבר

לקראת שבת בראשית הבעל"ט, הננו מוציאים לאור – בפעם הראשונה מכתב"ק – את המאמר ד"ה בראשית ברא גו' אשר לכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מש"פ בראשית תרצ"א ריגא*.

לתועלת הלומדים באו בשולי הגליון מראה מקומות וציונים – נערכו ע"י הרה"ת ר' אהרן לייב (בהרשד"ב) שי' ראסקין.

מערכת „אוצר החסידים“

י"ג תשרי, ה'תשס"ה

ברוקלין, ניו.

(* בהזדמנות זו אנו פונים לכל לומדי ומעיני המאמרים שבאם יש להם איזו שהיא הערה או תיקון טעות וכיו"ב נא לשלחם לספריית אגודת חסידי חב"ד, מחלקת מערכת „אוצר החסידים“, 770 איסטערן פארקוויי, ברוקלין, ניו. או בדואר אלקטרוני: info@lahak.org, כדי שנוכל לתקנם בעת הדפסת הספר.

(75) מסכת מוצאי שבת פ"ו.

(76) ראה שו"ע או"ח סכ"ה ס"ה. שו"ע אדה"ז שם ס"א. הל' תפילין בסידור אדה"ז. תניא פמ"א (נו, ב).

(77) לקו"ת חוקת נו, ד. פ' ראה לג, ריש ע"ג. ובכ"מ.

לענין המצוה ונעשה עי"ז בירור דק"נ. ולהיפך כשעוסק במו"מ ומוטרד ומשוקע בזה וכאשר נכנס בזה ואינו עושה הגדרות לעצמו בקב"ע להתפלל בצבור ולקבוע עתים לתורה בכל יום ממש בדרך חק ולא יעבור, ה"ה הולך מדחי אל דחי, ובכל יום מתגבר טרדתו, עד כי מה' ישכח לבו, וכן הישן שינת עצל⁷² וכה"ג ה"ז קרוב לאיסור, דשינת עצל מביאה לכמה איסורים ר"ל דעצם השינה שלו אינה כדבעי, ועלול למקרים שונים ח"ו, וגם מביאה לידי איסורים, לעבור על זמן ק"ש ותפלה, והוא באמת הרע דנוגה. וא"כ א"מ מפני מה אינו נחשב זה ג"כ בכלל מצוה, ובפרט שנעשה עי"ז ג"כ בירורים, והרי המצות הן רק תרי"ג ועם זמד"ר הן תר"ך, ואכילה ושינה לש"ש וכה"ג שנעשים עי"ז בירורים דנוגה אינם בחשבון המצות. אך הענין הוא, דהנה בירורים אלו אינם דומים לבירורי המצות, דבירורי המצות הם מה שנעשים כלים ממש לאלקות משא"כ בענינים אלו. ויובן זה דהנה אנו רואים דבכלים הרי יש כלים מקבלים וכלים פשוטים⁷³, וכמו כוס וקערה שהן כלים מקבלים בתוכן אוכלין ומשקין, וכלים פשוטים כמו סכין ומזלג והדומה, שההפרש ביניהם הוא דכלים הפשוטים הן כולם שוין, וכלים המקבלים הרי חלוקים זמ"ז, דכלים אלו מקבלים אוכלין וכלים אלו מקבלים משקין, ובמשקין גופא יש כלי יין שמן חלב ומים, שהם חלוקים זמ"ז בענינם הפנימי. אמנם זהו בכלים, אבל יש דברים שהן רק הכנה לעשות מהם כלים, וכמו הנסרים או המתכת. וההבדל ביניהם הוא דלא מיבעי דכלים המקבלים שהם כלים אמיתיים ופנימיים, אלא גם כלים הפשוטים הם ג"כ כלים, אמנם חומרי העץ או המתכת הגם שמכינים אותם לעשותם כלי, וכמו שכורתין קורת עץ לנסרים ומחליקין אותו שזהו פעולת דבר ממש, מ"מ אינם כלי עדיין, והן כולם שוים שהכל הוא באופן אחד, וכן כלים פשוטים הם באופן אחד, ורק כלים המקבלים הם מחולקים זמ"ז. והדוגמא מזה למעלה הוא דכלים מקבלים זהו גוף ועצמות הכלי, שהיא כלי לקבלה, והיא בחי' פנימי' הכלי שהיא כמו האור (כמו לחלוחית המוח כו'⁷⁴), ומקבלת בתוכה בחי' פנימי' האור, וכלים פשוטים זהו בחי' חיצוני' הכלי שהוא להשפיע ולפעול חוץ לעצם הכלי, דבחי' חיצוני' הכלי הכל הוא באופן א'.

קיצור. כללות מעשה האדם נחלק (א) מצוה (ב) איסור, (ג) רשות, יבאר דבחלק הרשות במו"מ ואכו"ש כשמתפלל בציבור וקובע עתים לתו' ויודע האמת הוא קרוב למצוה, ולהיפך הוא קרוב לאיסור, ויבאר ההפרש בין הבירורי' דמצות שהם כלי' ממש לבירורי' אלו שהם כדוגמת ההכנה לעשיית כלים.

ענינים. ¹³ (א) מעשה האדם נחלק (א) מצוה (ב) איסור, (ג) רשות ¹⁴ (ב) הנהגה טובה קרוב למצוה. ¹⁵ (ג) הנהגה לא טובה בעניני רשות הוא רע דנוגה. ¹⁶ (ד)

(72) ע"ד משלי ו, ט. וראה טובה כו, ב. ילקוט שמעוני משלי רמז תתקלח.

(73) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן פרשיות ח"ב ע' תשלא. תקס"ב ח"א ע' קעט. ח"ב ע' תכד ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי קדושים ע' תקפו ואילך. אמרי בינה שער הק"ש פט"ו. סה"מ"צ להצ"צ קנו, ב. ספר המאמרים תרכ"ז ע' קטז. תרל"ג ח"א ע' קכה.

(74) ראה גם המשך תערוב' ח"ב ע' תתמת. ד"ה נחמו תרפ"ב פ"ו.

דוקא בנש"י, והיינו דעצמות א"ס ב"ה בחר בהכלים הללו ונתן אותם לנש"י, כמשל האב המוסר לבנו יחידו חפציו היקרים להשתמש בהם ולעשות בהם רצונו, וטעם הדבר הוא לפי שישראל עלו במח/ ומחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר⁶⁷.

קיצור. יקשה הלא סוכ"ע אינו בהתחלקות ומאין הוא ההתחלקות בריבוי גופי הנבראי, אלא דההתהוות בפועל הוא ע"י ממכ"ע והאדם גוף ונפשו הם ממכ"ע וסוכ"ע וההתחברות הוא ע"י תורה ובה ב' ענינים (א) המשכות וגילויים (ב) לברר בירורי' והם ב' ענינים שבמצות (א) מצות שלמעלה רוחניות (ב) מצות שלמטה.

ענינים. (א) ריבוי גופי הנבראי מאור הסוכב שבא דרך הממלא. ¹⁰ (ב) גוף ונפש סוכב וממלא. ¹¹ (ג) תורה (א) המשכה וגילוי, (ב) ומברר בירורים. ¹² (ד) מצות (א) שלמעלה המשכה וגילוי, (ב) שלמטה בירורים.

(ה) **וביאור הענין הוא,** דהנה אי' בספרים⁶⁸ דכללות מעשה האדם נחלק לג' חלקות, חלק המצוה, חלק האיטור וחלק הרשות, הא' הוא חלק המצוה, כמו ציצית תפילין ק"ש תפלה תורה ושאר מצות עשה דאורייתא ודברנו, הב' חלק האיטור, כמו שקר לה"ר ורכילות ושאר לאוין דאורייתא ודברנו, והג' חלק הרשות, שהוא חלק היתר שאינו לא מצוה ולא איסור, וכמו אכילה שתי' שינה משא ומתן ודבורי' שאינם אסורים שהם רשות, אם חפץ בהם יעשה אותם ובאם לא יעשה, ובאמת הנה החלק הזה נחלק לב', ויש שקרוב למצוה, ויש שקרוב לאיסור, וכמו במו"מ שהוא רשות, וכמ"ש⁶⁹ ששת ימים תעבוד, דבהששת ימים מותרים בעשיית מלאכה ובמשא ומתן והוא דבר הרשות, וכאשר עושה המו"מ שלו ע"פ יסודי ודיני התורה שהיא כלי טהרה שאין בו גניבה אפילו גניבת דעת ויודע האמת אשר המו"מ הוא רק הכלי לפרנסה וברכת הוי' היא תעשיר⁷⁰, הנה אז הרי אינו שייך כלל הדבר אשר עסקו ימנע אותו מלהתפלל בצבור ולקבוע זמן על לימוד התורה, וכאשר גומר עבודתו אז הוא הולך לעסקו, וגם בהילוכו לרגלי עסקו מוחו ולבו נתונים לה' בדביקות, מי שדעתו יפה לחשוב בעניני פנימי' התורה או גליא שבתו', ולכה"פ להיות דבוק באותיות התורה, וגם בהיותו בעסקו בזמנים הפנויים יהי' עסוק בדברי תורה, וכתוב וברכך ה"א בכל אשר תעשה⁷¹, כבנים הסמוכים על שלחן אביהם שהאב נתן להם מזונותיהם בריות, והיינו שאינו מוטרד ומושקע בעסקו שהוא בוטח בה' וכוונתו לש"ש, וכן באכו"ש או שינה לש"ש בכדי שיוכל לעסוק כל היום בתורה ועבודה, דהנהגות כאלו בעסק מו"מ ובאכו"ש וכו', הגם שהם רשות, ומ"מ ה"ז קרוב

(67) ב"ר פ"א, ד.

(68) ראה גם אוה"ת שמע"צ שבהערה 55. המשך תער"ב ח"ב ע' תשסג. לקו"ש חלק לז ע' 50 ואילך (ומצוין שם: ראה תניא פ"רז. ובכ"מ). רשימת כ"ק אדמו"ר בניאר מארו"ל (שבת עז, ב) כ"ל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אחד לבטלה" (רשימות" חוברת מד).

(69) יתרו כ, ט.

(70) משלי י, כב.

(71) ראה טו, יח.

בס"ד. ש"פ בראשית, תרצ"א. ריגא.

בראשית! ברא אלקים את השמים ואת הארץ, והב' הוא רבתי, וארו"ל (מד"ר בראשית פ"א) שהוא לשון ברכה, אמר הקב"ה הרי אני בורא אותו בלשון ברכה, ובאשר הב' הוא רבתי נשאר תי' ראשית, ונק' ב' ראשית, וכמארו"ל¹ בשביל התורה שנקראת ראשית, ובשביל ישראל שנקראים ראשית, וזהו בראשית ברא אלקים ב' שהוא ברכה בהראשית, היינו הברכה לישראל וברכה לתורה. דזהו הטעם מה שבריאית העולם בפועל הוא ע"י שם אלקים, דהלא ההתהוות הוא משם הוי', דהוי' הוא מהווה, ומ"מ ההתהוות בפועל הוא ע"י שם אלקים, שהוא טבע, וזהו"ע הברכה בתורה וישראל שמגלים את האמת שהטבע עצמו הוא אלקות. ולהבין זה הנה ארו"ל (חגיגה ד"ב ע"א) ת"ר ב"ש אומרים שמים נבראו ותחלה ואח"כ נבראת הארץ, דכתי' בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, וב"ה אומרים ארץ נבראת תחלה ואח"כ שמים, שנא² ביום עשות הוי' אלקים ארץ ושמים וכו', וחכ"א זה וזה כאחת נבראו, שנא³ אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדו, ואידך מאי יחדו דלא משתלפי מהדדי, והיינו דבאופן וסדר בריאת העולם הרי יש ג' דעות ב"ש וב"ה וחכמים, דב"ש אומרים דשמים קדמו, ובה"א ארץ קדמה, ודעת חכמים דזה וזה כא' נבראו. וצ"ל תוכן ענין ג' דעות הללו. ועוד דיוק הל' דחכמים סוברים דזה וזה כאחת נבראו, ולכאורה הי' ליי' לומר דשמים וארץ כאחת נבראו, או שניהם כאחת נבראו, ומהו אומרם הלשון דזה וזה כאחת נבראו. והנה שמים הם רוחני' וארץ גשמי', וא"כ איך הארץ שהיא גשמי קדמה לשמים שהיא רוחנית,

(1) ב"יאר נתיב למאמר זה כותב רבינו: "יסוד המאמר מהדרוש ביום השמיני עצרת תהי' לכם, עטר"ת [ספר המאמרים עטר"ת ע' תרסד ואילך] * מסודר בסדר עצמי בקישור והסבר".

בקיצורים למאמר זה נרשם בגוכתי"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ: "בראשית ברא. וכו' ו' פרקים, כ"ג ענינים".

— נעתקו לקמן במקומם.

(2) בראשית א, א.

(3) פסקא י.

(4) פרש"י ורמב"ן עה"פ.

(5) בראשית ב, ד.

(6) ישע"י מת, יג.

(7) כ"ה בהעתקה. בכתי"ק: להם.

(* עוד מאמרים שמיודיס על ד"ה ביום השמע"צ עטר"ת: ד"ה הנ"ל תרפ"ז (ספר המאמרים תרפ"ז ע' לז ואילך). תרצ"ט (ספר המאמרים תרצ"ט ע' 62 ואילך). ד"ה בראשית ברא תשי"ה (ספר המאמרים תשי"ה ע' 76 ואילך).

חלק מד"ה ביום השמע"צ עטר"ת מיוסד על ד"ה הנ"ל תקע"ב (ועם הגהות כו' — אוה"ת שמע"צ ע' א'תשפ ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי שמע"צ (דברים ח"ד) ע' א'רפד ואילך. וראה גם ד"ה הנ"ל בספר המאמרים תרמ"ח ע' קנט ואילך). וחלק מד"ה הנ"ל מיוסד על ד"ה הנ"ל באוה"ת שמע"צ ח"ה ע' קנט ואילך.

ובאמת מצינו יתרון גדול במעלת הארץ על השמים, והיינו דיש יתרון בגשמי על רוחניות, שהרי המצות נתלכשו בדברים גשמיים דוקא, וכמ"ש (דברים יד⁸) עשר תעשר את כל תבואת זרעך וגו', דמצות מעשר היא בתבואה גשמי, שצ"ל חרישת הארץ הגשמית וזריעתה, וכן מצות ציצית היא בצמר גשמי ותפילין בקלף גשמי וד"מ שבלולב בצמחי גשמיים, וגם המצות דחובת הלבכות באהוי"ר הרי שיעור מצותן הוא שהם מלובשים במוח ולב הגשמי, שגשמי בשר הלב וחומר המוח יהיו מלובשים בזה ממש. דזהו מה שא"י בפע"ח¹⁰ (ואיפסקא להלכה¹¹) שקודם התפלה צריך האדם לקבל על עצמו המ"ע דואהבת לרעך כמוך¹², ויש בזה כמה טעמים, הא¹³ דלהיות¹⁴ תכלית העבודה בתפלה הוא להיות ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך¹⁵ שהם הג' מיני אהבה¹⁶, ולכה"פ שיהי' אופן הא' דבכל לבבך, והיינו שזה יהי' בעבודה בפועל בכל משך היום בכל עניניו, ובכדי שתהי' אהבת ה' קבועה בלב, הנה לזאת יקבל על עצמו קודם התפלה המ"ע דואהבת לרעך כמוך, להיותה קרובה יותר עכ"פ. ובפנימי' הענין הוא לפי שב' אהבות אלו דואהבת לרעך כמוך ואהבת את ה' אלקיך הם בדרך אור וכלי, דואהבת לרעך כמוך היא כלי לואהבת את ה' אלקיך¹⁷. והב"י¹⁸ דענין התפלה הו"ע ההתעוררות רחמים על נפשו, דזהו"ע התפלה שהוא יהי רצון להמשיך בחי' רצון חדש¹⁹, והוא לעורר רחמים רבים על נפשו, הן בהנוגע בעניני עבודה והן בהנוגע לבני חייא ומזוני, הנה לזאת הרי קודם התפלה צריך לקבל על עצמו המ"ע דואהבת לרעך כמוך שהוא אהבת ישראל, ואז הוא כולל ונכלל בכלל ישראל, דאז הנה תפלת היחיד היא בדוגמת תפלת הרבים, שכ"ז הוא לפי שהאהבה צריכה להיות מורגשת בלבו ממש. וכן הוא בענין היחוד ליחדו ית', הרי ענינו הוא אשר דבר ההשגה תהי' מושגת בשכלו האנושי ובמוחו ממש כדוגמת הרגש התפילין בזרועו ובראשו וכעטיפת גופו בטלית הציצית. וטעם הדבר הוא לפי שהמצות נתלכשו בדברים גשמי, והמצות הן המשכות וגילויים דרמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא²⁰,

(8) פסוק כב.

(9) ראה ד"ה בסוכות תשבו שנה זו (תרצ"א). וש"נ.

(10) - בפרי עץ חיים (שער עולם העשי' פרק א). וראה לקו"ש חלק כה ע' 374 ואילך.

(11) מגו אברהם או"ח ר"ס מו. שו"ע אדה"ז שם סעיף יא.

(12) קדושים יט, יח.

(13) ראה גם ד"ה נר חנוכה תרצ"ד.

(14) ראה גם סידור עם ד"ח יט, א. שם, ג.

(15) ואתחנן ו, ה.

(16) ראה ספר הערכים-חב"ד חלק א ערך אהבת ה' - בכל לבבך, נפשך ומאדך (ע' תב ואילך). וש"נ.

(17) ראה ספר השיחות תרפ"ט ע' 56. אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' קלד ואילך. ח"ג ע' תכו.

ד"ה נר חנוכה הנ"ל.

(18) ראה גם פרי עץ חיים שם. אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג ע' קמב ואילך.

(19) ראה לקו"ת פ' ראה יט, רע"א. אוה"ת ויחי ח"ו תתשכה, א ואילך. ספר המאמרים תרכ"ז ע' שצד ואילך. תרכ"ט ע' ב ואילך. תרל"ב ח"ב ע' תמה ואילך. תרל"ה ח"א ע' ר ואילך. תרע"ח ע' שצט ואילך. ועוד.

(20) תקו"ז ת"ל (עד, סע"א). תניא פ"ד. רפכ"ג.

שהוא ע"י ההתעסקות בתורה, וידוע⁵⁴ דכל מחבר ומאחד ב' מדרי' הוא עצמו למעלה משניהם, וא"כ התורה שהיא מחברת בחי' סוכ"ע וממכ"ע צ"ל שהיא למעלה גם מבחי' סוכ"ע. דהנה⁵⁵ אי' בע"ח שער מ"ט פ"ה דעיקר ענין תו' ומצות הוא לברר הניצוצות שנפלו בק"נ⁵⁶, וצ"ל והלא אי' בזהר⁵⁷ דתרי"ג מצות הן תרי"ג ארצין דגלגלתא, ותרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן הם תר"ך עמודי אור⁵⁸, וכן אי' בע"ח⁵⁹ דרמ"ח פקודין הן רמ"ח אברים דמלכא שהן בחי' המשכות וגילוי, ויש ג"כ מצות שהן בבחי' העלאה, וכמו הקרבנות וכו', דכללות כולם הוא מה שהמצות הן להוסיף אורות באצ"י⁶⁰, וכת"י⁶¹ וצדקתו עומדת לעד, דלעתיד יהי' הגילוי למטה, וא"כ איך אומרים שהן לברר בירורים. אך הענין הוא שיש במצות ב' ענינים, הא' המצות ברוחניות והן המצות העליונות וכמו הקב"ה מניח תפילין⁶², הקב"ה מתעטף בציצית⁶³, שהן בחי' המשכות וגילויים, והב' מצות למטה שנתלכשו בדברים גשמי, כמו ציצית בצמר גשמי ותפילין בקלף גשמי שהן לברר בירורים, וע"י המצות שלמטה שהן לברר בירורים הנה נעשה ענין המצוה למעלה, והיינו דע"י המצות שהאדם עושה למטה ומברר בזה בירורי הנוגה, הנה עי"ז הוא המצוה למעלה, וכמארז"ל⁶⁴ ע"פ⁶⁵ מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל, מלך ב"ו מצוה לאחרים לעשות אבל הוא אינו עושה, והקב"ה מה שהוא עושה מצוה לישראל לעשות, פ"י⁶⁶ דזה מה שהוא כבי' עושה המצות זהו ע"י שמצוה לישראל לעשות, שע"י עשייתם דוקא הוא המצות שלמעלה, והיינו דהכח הזה שע"י עשיית המצות למטה, והבירורים שעושים בזה, הנה עי"ז יהי' בחי' המצות שלמעלה, הנה זה הוא

(54) ראה לקו"ת תזריע כג, ג. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' נג. אתהלך לאזניא ע' יב. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי ר"פ לך (ח, ג). וראה תניא אגה"ק סי"ב.

(55) בהבא לקמן - ראה אוה"ת שמע"צ ח"ה הנ"ל הערה 1. מאמרי אדמו"ר האמצעי שמע"צ (דברים ח"ד) ע' א'תסו ואילך.

(56) ראה גם לקו"ת שלח לו, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ז ע' רכז.

(57) ח"ג קכט, א (אד"ר). וראה ד"ה תקעו שנה זו (תרצ"א). וש"נ.

(58) ראה ד"ה תקעו הנ"ל. וש"נ.

(59) באוה"ת שמע"צ שבהערה 55: וגם הלא מבואר בע"ח שעי' המצוה הוא בחי' המשכה כמו ע"י סוכה נמשכים מקיפים דאימא וע"י תפילין נמשכים מוחין דזו"נ כו'.

(60) ראה עץ חיים שער לט (שער מ"ן ומ"ד) דרוש יא סימן טז. תניא קו"א קנה, א. מאמרי אדמו"ר הזקן ענינים ע' ס. ספר המאמרים תרצ"ז ע' 214. תרח"ץ ע' קסא. וראה מקומות שצויינו בהערה הבאה.

(61) תהלים קיב, ג. וראה מאמרי אדמו"ר הזקן הנחות הר"פ ע' נז"נח. ועם הוספות כו' ביאורי הזהר להצ"צ ח"א ע' תסג ואילך. המשך מי יתנך תרמ"ב פ"רו. פי"ד-טו. ספר המאמרים תרח"ץ שם.

(62) ברכות ו, א.

(63) ראה ראש השנה יז, ב. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"א ה"ט.

(64) שמו"ר פ"ל, ט.

(65) תהלים קמו, יט.

(66) ראה ספר המאמרים תרל"ו ח"ב ע' שכז. המשך וככה תרל"ז ספי"ד. המשך תרס"ו ע' תיט. וראה ד"ה פדה בשלום די"ט כסלו תשל"ח פ"ד (ספר המאמרים מלוקט ח"ב ע' ו. בהוצאה החדשה - ח"ב ע' קמה).

(ד) אמנם צ"ל מאחר דהתהוות גופי הנבראים הוא מאור הסוכ"ע, הנה מאין הוא התחלקות בגופי הנבראים, שהרי הנבראים הם בריבוי גופים מאד, וכמ"ש⁴⁷ מה רבו מעשיך הוי', שהם⁴⁸ ריבוי הנבראים עד אין שיעור, והיינו דלבד זה מה שבכל מין ומין ישנו ריבוי גדול, הרי יש ריבוי מינים עד אין מספר ושיעור כלל, מה שכל אחד ואחד מהם חלוק מחבירו בצירור גופו, וכאמרם ז"ל (סנהדרין פ"ד מ"ה) ומלך מלכי המלכים הקב"ה טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון, ואין א' מהם דומה לחבירו, וכשם שהוא באדם כן הוא גם בגופי הצמחים והדומה שמשתנים זמ"ז, ומאחר שהתהוותם הוא מאוא"ס הסוכ"ע, וסוכ"ע אינו בבחי' התחלקות, א"כ איך הנבראים הן בבחי' התחלקות. אך הענין הוא דהנה בחי' סוכ"ע נמשך דרך בחי' ממכ"ע, והיינו שהתהוות הוא ע"י הע"ס בכלל וע"י המדות בפרט, וכמ"ש⁴⁹ כי ששת ימים עשה הוי' את השמים ואת הארץ, שהם המדות העליונות, וכת"י⁵⁰ זכור רחמיך וחסדיך כי מעולם המה, דרחמים וחסדים שייכים אל העולמות, וטעם הדבר הוא לפי כי אמרתי עולם חסד יבנה⁵¹, דבנין העולמות הוא ע"י המדות העליונות, והע"מ שהם פרטי הצירופים, וע"י הוא ההתחלקות בנבראים, וכמו המים שהתהוותם הוא מספי' החסד, שחסד הוא המשכה וגילוי, הנה מזה נתהוו המים שטבעם הוא מה שירידים מגבוה לנמוך, והתהוות הרקיע הוא מספי' הגבו' וכו', אמנם עצם התהוותם הוא מבחי' הסוכ"ע, וז"ש⁴⁷ כלם בחכ' עשית, דעשית קאי על בחי' אוא"ס הסוכ"ע, רק שהתהוות הוא ע"י החכ', וע"י הוא בחי' ההתחלקות. וזהו ארץ קדמה, דעשי' יש בה יתרון שהיא מבחי' סוכ"ע, ומגוף ועצם אופן ההתהוות בגוף ונפש הנבראים מובן שצ"ל התחברות בחי' סוכ"ע בממכ"ע, שהרי התהוות היש הוא מבחי' סוכ"ע, ומ"מ הוא שנמשך ע"י ממכ"ע, דהכוונה הפנימי' הוא שיהי' גילוי בחי' סוכ"ע בממכ"ע. והתחברות זאת שיהי' גילוי בחי' סוכ"ע בממכ"ע הוא ע"י האדם, שהאדם הוא ג"כ כלול מב' המדר' דסוכ"ע וממכ"ע, שהרי האדם כלול מגוף ונפש, דנפשו הוא מהמדר' דממכ"ע, והגוף הוא מהאור דסוכ"ע, והכוונה הוא שע"י עבודה יהי' גילוי בחי' סוכ"ע בממכ"ע. והתחברות זאת הוא ע"י התורה, וכמא"ס⁵² כל העוסק בתורה עושה שלום בפשמ"ט, ואומר כל העוסק בתורה שהוא ע"י התעסקות דוקא⁵³, והיינו דע"י ההתעסקות בתורה עושה שלום בפשמ"ט, בפמ"ט, פמליא של מעלה הוא בחי' סוכ"ע וממכ"ע, ופשמ"ט הוא גוף ונפש שהם הנה"ב והנה"א, שהנה"א מתלבשת בהנה"ב לבררו ולזככו בדרך עבודה דוקא, וזהו כל העוסק בתורה

וכל ההמשכות הם דוקא ע"י מצות מעשיות, וכת"י²¹ ויניחוהו בג"ע לעבדה ולשמרה שע"י המצות מעשיות ממשיכים תוס' אור בג"ע, וארוז²² שכר מצוה מצוה, פי"י²³ דשכר מצוה שהוא ההמשכה והגילוי זהו ע"י המצוה דוקא, ובכוונת המצוה לבד, והיינו אם ח"ו לא יעשה המצוה בפועל אינו ממשיך מאומה²⁴, דהעיקר הוא עשיית המצוה בפו"מ, דמכ"ז מובן דארץ קדמה. וצ"ל מהו מעלת העשי' כ"כ שע"י דוקא נמשכים האורות גבוהים ונעלים ביותר.

קיצור. באופן וסדר הבריאה ג' דעות א' שמים תחלה ב' ארץ תחלה ג' שניהם כאחד, שמים רוחנית ארץ גשמי' ויבאר דהתכלית הם מצות מעשיות וגם המצות דחובת הלבבות באהוי"ר ויחוד הוא שיהיו מורגשת בלב ומוח ממש, וב' טעמים בקבלת מצות ואהבת לרעך קודם התפלה.

ענינים. א' ג' דעות בסדר הבריאה. ב' מצות דאהוי"ר ויחוד שיהיו מורגשות בלב ומוח. ג' ואהבת לרעך כלי לואהבת את ד'. ד' קודם התפלה לקבל א"ע המ"ע דואהבת לרעך, א' כלי לאהבת ד' ב' אז תפלת יחיד דומה לתפלת רבים.

ב' אך הענין הוא, דהנה ההארה שנמשכה מאתו ית' להוות ולהחיות את העולמות הרי יש בה ב' מדר'י, בחי' ממכ"ע ובחי' סוכ"ע²⁵, שהב' מדר'י ממכ"ע וסוכ"ע כוללים כללות ההשתל' מרכ"ד עד סוכ"ד, דממכ"ע הוא מראשית גילוי הקו עד מל' דמל' דעשי', וסוכ"ע הוא שסובב ומקיף את כל העולמות מרכ"ד עד סוכ"ד, וכמ"ש²⁶ ומתחת זרועות עולם שזהו מתחתית העשי', רק דממכ"ע הוא בחי' גילוי וסוכ"ע הוא בחי' העלם, דאור הממכ"ע הוא שנמשך להאיר את העולם, ע"כ הוא בבחי' גילוי ונמשך ממדר'י למדר'י בכל עולם לפי ערכו, דזהו האור והחיות שבעולמות שגם בעולם התחתון יש חיות אלקי והוא החיות הנרגש בנבראים שהוא בחי' גילוי. ובעולמות ב"ע זהו בחי' חיות המרכבה, כמ"ש (יחזקאל א'²⁷) ודמות פניהם פני אדם ופני ארי' אל הימין לארבעתם, ופני שור מהשמאל לארבעתן, ופני נשר לארבעתן, דהד' חיות המרכבה העליונה הוא החיות של כל הנבראים שלמטה²⁸, דמפני ארי' שבמרכבה נמשכות נפשות כל החיות, ומפני שור נפשות כל הבהמות, ומפני נשר נפשות כל העופות, ומפני אדם שבמרכבה נמשכת הנה"ב²⁹ ונפשות חסידי אוה"ע³⁰.

(21) בראשית ב, טו.

(22) אבות פ"ד מ"ב.

(23) ראה תניא רפ"ז.

(24) ראה שם רפ"ח.

(25) ראה תו"א מגילת אסתר צ, א ואילך. צב, ב ואילך. ובכ"מ.

(26) ברכה לג, כז. וראה תו"א בשלח סב, א. סהמ"צ להצ"צ ב, ב. קמג, ב. ובכ"מ.

(27) פסוק י.

(28) טעמי המצות להרח"פ ויקרא (ד"ה מצות קרבנות). וראה אור החיים עה"ת אחרי יז, יד. ועוד.

(29) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי האזינו ע' א"רו ואילך.

(30) ראה קיצורים והערות לתניא סוף פ"א (ע' עט). אוה"ת תבוא ע' תתרסו. וראה גם סידור עם דא"ח

רפ, ג. מאמרי אדמו"ר האמצעי שם ע' רו; קונטרסים ע' קמד.

(47) תהלים קד, כד.

(48) ראה תו"א וראו נו, ב.

(49) יתרו כ, יא. וראה ספר המאמרים תרצ"ב ע' קכט. וש"נ.

(50) תהלים כה, ו (ושם: רחמיך הוי' וחסדיך). וראה לקו"ת מסעי צג, רע"א.

(51) תהלים פט, ג. וראה ספר המאמרים שם. וש"נ.

(52) סנהדרין צט, ב. וראה לקו"ת בלק עד, א. ספר המאמרים תרל"ב ח"א ע' מט. תרנ"ח ע' צא.

(53) ראה גם ספר המאמרים תרצ"ג ע' תצו ואילך.

ושרש הנה"א הוא מאדם העליון שעל הכסא, דכתיב³¹ ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה, דזהו אדם אתם³², אתם קרוים אדם³³, דאתם הוא הנה"א, הנה אתם קרוים אדם, דשרשו הוא מאדה"ע שעל הכסא. ובאצי' הן הד' פרצופים חו"ב ז"א ומל', וכמו"כ יש מדרי' אלו למעלה מאצי' עד ראשית גילוי הקו, שהוא כללות הגילויי שבעולמות, וראשית ההשתל' הוא בחי' חכ', כי בכחות הנעלים כח החכ' הוא הכח הראשון שהוא פנימי ובמדה ושיעור, וע"כ הוא ראשית ההשתל'. אבל כל זה הוא החיות שזהו הרוחני של הנבראים שהוא מבחי' ממכ"ע, אבל להיות התהוות גשם הנבראים כמו גשם הצומח, וגוף מציאות הבע"ח וגוף האדם, הנה זאת א"א להיות מבחי' ממכ"ע, ואף אם יהיו ריבוי רבבות השתל' יהי' הכל בבחי' רוחני' לא מציאות הגשמי³⁴, והוא מפני שני ענינים, הא' להיות דבחי' ממכ"ע הוא אור שכבר נתמצם ובא במדה ושיעור, וע"כ הוא רק בדבר ובאופן אחד היינו בחי' הרוחני' בלבד לא בחי' הגשמי' ג"כ, והבי' להיות שהתהוות הגשמי הוא בבחי' התחדשות, דהיש לא הי' תחלה ומתהווה מאין ליש, וכמ"ש העקרים³⁵ דהתהוות הגשמי מהרוחני אין לך בריאה יש מאין גדול מזה, וממכ"ע להיותו אור שנתהווה א"א שיהי' ממנו התחדשות דבר.

קיצור. יבאר דבהארה שנמשכה מאתו ית' להוות ולהחיות העולמות ב' מדרי' ממכ"ע וסוכ"ע הכוללי' כללות ההשתל', ממכ"ע האור והחיות הרוחני של הנבראי' ובא בהתלבשות בכל עולם לפ"ע אבל גשם הנבראי' א"א להיות התהוותן מאור הממכ"ע מב' טעמים א) להיותו אור מצומצם ב) להיותו אור שנתהווה.

ענינים. 5 א) ממכ"ע הוא אור שנתהווה ונתמצם 6 ב) מאור הממכ"ע א"א התהוות חדשה.

ג) **וביאור** דבר זה, הוא ע"ד הידוע דבריאת יש מאין אינו בחיק הנבראים³⁶, דזהו ההפרש בין יש מאין ועילה ועלול, דעו"ע הרי ישנו בנבראים ג"כ, וכמו שכל ומדות שהם עו"ע, דשכל עילה ומדות עלולים, וכן בהג' כחות דלבושי הנפש, כח המח' כח הדבור וכח המעשה שהם בדרך עו"ע, וטעם הדבר הוא לפי שזהו רק מההעלם אל הגילוי בלבד, אבל יש מאין שהוא התחדשות דבר לא יש בחיק הנבראים, וכמא³⁷ אלמלא מתכנסין כל באי עולם אינם יכולים לברוא אף כנף יתוש אחד ולהטיל בו נושמה, כמו"כ הוא בכל דבר שנתהווה הרי לא יש בו ענין התהוות

(31) יחזקאל שם, כו.
 (32) שם לד, לא.
 (33) יבמות סא, רע"א.
 (34) ראה תניא רפמ"ח. תו"א מגילת אסתר שם. ובכ"מ.
 (35) ראה עיקרים מאמר א פכ"ג ומאמר ד פ"ג. וראה בשם ספר העיקרים: ספר המאמרים תרכ"ז ע' שפז. תרכ"ט ע' קנט. תרל"ב ח"א ע' עדר. המשך מים רבים תרל"ו פקנ"ז (ע' קעג). תער"ב ח"ב ע' א'קמג. ועוד.
 וראה לקו"ת פ' ראה כ, ד (בשם חכמי המחקר). דרושים לר"ה נה, ב.
 (36) ראה אגה"ק שבהערה 43.
 (37) ראה ספרי ואתחנן ו, ה. ירושלמי סנהדרין פ"ז הי"ג. בר' פל"ט, יד. פפ"ד, ד. שהש"ר פ"א, ג (ג). פסיקתא רבתי פמ"ג, ה.

מאין ליש. והנה אור הממכ"ע הוא אור שנתהווה מה שלא הי' קודם, והכוונה דקודם שנתהווה הוא כאלו אינו ממש, ואח"כ נתהווה בבחי' אור, והתהוותו הוא בדרך התחדשות, שהרי אינו בחי' גילוי העצמות, דזהו ההפרש בין סוכ"ע לממכ"ע, דסוכ"ע הוא בבחי' גילוי העצמות, וממכ"ע אינו בבחי' גילוי העצמות, והגם דממכ"ע הוא בבחי' גילוי מן העצם, מ"מ הנה זה מה שנתחדש ע"י הצמצום. וכידוע³⁸ במשל דמשפיע³⁹ ומקבל, שהמשפיע הנה בתחלה כאשר מאיר אור השכל לעצמו אינו ניכר כלל חיצוניות השכל השייך אל המקבל, והגם שנמצא בו חיצוניות השכל, אמנם אינו ניכר כלל אפי' גם לעצמו, שהמשפיע אינו יודע את חיצוניות השכל השייך אל המקבל, וע"י שמצמצם אור שכלו בעצמו, אז נמצא בו השכל השייך אל המקבל, הרי שזהו כמו התחדשות דבר. וכמו"כ יובן למעלה דמה שנמצא אור ע"י הצמצום להאיר את העולמות, ה"ז כמו התחדשות והתהוות דבר שלא הי' מקודם, וע"כ אין ביכולת האור הזה להוות דבר בבחי' התחדשות, מאחר שהוא עצמו מחודש, וכוונת התהוותו הוא להיות בבחי' אור וחיות עצמי⁴⁰. ע"כ כמה שמשתלשל ונמשך ממדרי' למדרי' הוא רק במדרי' הרוחני'. משא"כ בחי' סוכ"ע שהוא האור שהוא בבחי' א"ס ובבחי' בל"ג אין בזה הגבלה, והוא בחי' כל יכול להוות הכל, וכשם שמהווה בחי' הרוחניות כמו"כ מהווה מציאות הגשמי', דאור הסוכ"ע הוא בבחי' גילוי העצמות, וידוע דאמיתת כח ההתהוות הוא בבחי' עצמות א"ס שהוא לבדו הוא⁴¹ בכחו ויכולתו⁴² לברוא יש מאין⁴³, וע"כ האור שהוא בבחי' גילוי העצמות ה"ה מהווה. וזהו דכתיב⁴⁴ כל אשר חפץ הי' עשה, דעשי' היא דוקא מבחי' חפץ ורצון ה', וז"ע עוץ תחלתן בסופן⁴⁵ דבחי' מל⁴⁶ שהיא בחי' סופא דכל דרגין דאצי', הנה בה דוקא הוא נעיצת התחלה, שהרי עיקר ההתהוות יש מאין הוא בעולמות ביי"ע שהן בבחי' יש ממש, והתהוות היש הוא מבחי' אוא"ס הסוכ"ע, ובזה יתרון הארץ שהם הדברים גשמיים.

קיצור. יבאר דעו"ע הוא בחיק הנבראי' כמו שכל ומדות, הכחו' דג' לבושי הנפש מחדו"מ, אבל יש מאין אינו בחיק הנבראי' אור הממכ"ע הוא שנתהווה בהתחדשות ובא ע"י הצמצום וענינו להאיר ע"כ בא ברוחניות, ואור הסוכ"ע הוא גילוי העצמות כל יכול להוות בהתחדשות.

ענינים. 7 א) אור הממכ"ע הוא גילוי מן העצם אבל בא ע"י הצמצום. 8 ב) אור הסוכ"ע גילוי העצמות.

(38) ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תרמא ואילך. ובכ"מ.

(39) כ"ה בהעתקה. בכתי"ק: המשל במשפיע.

(40) עצמו: כ"ה בהעתקה. בכתי"ק ובד"ה ביום השמע"צ עטר"ת שבהערה 1 ליתא תיבה זו.

(41) לבדו הוא – כ"ה בהעתקה. בכתי"ק, בד"ה ביום השמע"צ הנ"ל ובאגה"ק שבהערה 43: לבדו.

(42) ראה ספר המאמרים תרצ"ג ע' תנו הערה 45.

(43) תניא אגה"ק ס"ב (קל, ב).

(44) תהלים קלה, ו.

(45) ראה ספר יצירה פ"א מ"ז.

(46) ראה תניא אגה"ק שם.